

De voorzitter van de Tweede
Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	PO/KB/02/7516		3 april 2002
Onderwerp		Doorkiesnummer	
vragen van de vaste commissie voor OCenW			

Hierbij zend ik u, mede namens de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van uw Kamer over de brief van 10 september 2001, kenmerk PO/KB/01-33976, inzake het regeringsstandpunt bij het inspectierapport "Het onderwijs in het Fries op de basisscholen in Friesland" en de reactie op het onderzoeksrapport van het ITS-Nijmegen "Prestaties van leerlingen en het gebruik van Fries als voertaal op basisscholen in Friesland".

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

Drs. K.Y.I.J. Adelmund

Het rapport van de Raad van Europa.

De leden van de PvdA-fractie vragen wat de regering doet met de aanbevelingen en geconstateerde hiaten in het rapport 'Het onderwijs in het Fries op de basisscholen in Friesland' en het rapport van de door de Raad van Europa ingestelde Commissie van deskundigen. Zij vragen ook of de regering het met hen eens is dat het niet acceptabel is dat de in de rapporten geconstateerde tekortkomingen in het onderwijs in het Fries zouden blijven bestaan. De leden van de CDA-fractie vragen of het rapport van de Raad van Europa bekend was, wat de mening hierover is, of het noodzakelijk is de WPO aan te passen teneinde te voldoen aan de aanbeveling van de Raad van Europa en of daartoe verdere maatregelen zullen worden genomen zoals versterking van de bevoegdheidsregeling en verplichting tot nascholing voor leerkrachten zonder bevoegdheid Fries.

De conclusies uit het rapport van de door de Raad van Europa ingestelde Commissie van deskundigen sluiten aan bij de conclusies van het inspectierapport 'Het onderwijs in het Fries op de basisscholen in Friesland'. Voor het primair onderwijs waren naar aanleiding hiervan reeds aanvullende initiatieven afgesproken met de provincie. In de brief van 10 september 2001 is hierop ingegaan. De aanvullende initiatieven voorzien tevens in maatregelen ten behoeve van de door de Commissie van deskundigen aangegeven hiaten.

De Wet op het primair onderwijs (WPO) voorziet in de verplichting om Fries te geven op de basisscholen in Fryslân. De WPO schrijft verder voor om de leergebieden in het basisonderwijs zo mogelijk in samenhang te geven en biedt de mogelijkheid om Fries te gebruiken als voertaal op de Friese basisscholen. De scholen blijken moeite te hebben met het realiseren van de kerndoelen voor het Fries. Een verder gaande wettelijke regeling zal geen verbetering in deze situatie brengen; daarom is niet gekozen voor een aanpassing van de WPO.

Bij het bevoegd gezag van een school berust de verplichting om zich maximaal in te spannen om bevoegde leraren aan te stellen, ook wat betreft het Fries. Er zijn algemene regelingen in voorbereiding die effect zullen hebben op nascholing en bevoegdheden voor het Fries. Hierbij kan met name gedacht worden aan de Wet op de zij-instroom in primair en voortgezet onderwijs en de beoogde opvolger daarvan, de bij de Tweede Kamer in behandeling zijnde Wet op de beroepen in het onderwijs (WBIO). Deze biedt scholen meer mogelijkheden om ook wat betreft het Fries deskundig personeel in huis te halen en zittend personeel verder te professionaliseren. Specifieke maatregelen voor het Fries in de bevoegdheidsregeling en voor verplichte nascholing worden niet genomen.

Wat betreft de overige sectoren in het onderwijs zijn, naar aanleiding van het rapport van de Commissie van deskundigen, geen aanvullende initiatieven voorzien. De bestuursafspraken Friese taal en cultuur biedt voldoende ruimte voor een positieve ontwikkeling van de Friese taal en cultuur in de komende jaren. Daarbij hangt echter veel af van het gebruik dat de Friese instellingen en bedrijven van deze mogelijkheden zullen maken. De onderwijsinstellingen bepalen zelf de prioriteiten binnen de hun ter beschikking staande budgetten. De provincie Fryslân heeft middelen ter beschikking gekregen om het beleid van de Friese onderwijsinstellingen met betrekking tot het Fries direct of indirect te ondersteunen.

De rolverdeling tussen rijk en provincie t.a.v. het Fries.

De leden van de PvdA-fractie vragen of het toelaatbaar is dat een aantal scholen heeft aangegeven het vak Fries te laten vervallen en of de regering bereid is om een werkgroep te formeren van rijk en provincie die de bevindingen ten aanzien van het onderwijs bestudeert en met aanbevelingen komt, zoals wordt voorgesteld in de brief van GS van Fryslân van 4 oktober 2001 aan de staatssecretaris van BZK. De leden van de VVD-fractie vragen naar de taakopvatting van respectievelijk rijk en provincie om de situatie van het Fries in het onderwijs te verbeteren. De leden van de CDA-fractie vragen of een actieve bijdrage zal worden geleverd aan implementatie en evaluatieprojecten. Ook vragen zij of de f 1 miljoen (€ 450.000) die naar de provincie gaat ter verbetering van de situatie van het Fries in het onderwijs alleen bestemd is voor het basisonderwijs. De leden van de CDA-fractie en van de D66-fractie vragen of er een promotiecampagne wordt gestart, of hier financiële middelen voor beschikbaar zijn en hoe hieraan invulling wordt gegeven.

Zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs bestaat een ontheffingsmogelijkheid van de verplichting om Fries te geven. Binnen deze wettelijke mogelijkheid is het toelaatbaar dat scholen het vak Fries tijdelijk niet geven. In het basisonderwijs is het verlenen van ontheffing voor het leergebied Fries belegd bij de provincie; in het voortgezet onderwijs is deze taak belegd bij de inspectie van het onderwijs. De provincie is verzocht om met de inspectie en de scholen te bezien aan wie de ontheffingsbevoegdheid in het voortgezet onderwijs in de toekomst zal worden verwezen. Wat betreft het instellen van een werkgroep zoals door Gedeputeerde Staten van Fryslân wordt voorgesteld in de brief van 4 oktober 2001 het volgende. Er wordt een interdepartementale ambtelijke commissie ingesteld die zich vooral zal richten op de rapportage over de uitvoering van de

bestuursafpraak. Deze commissie zal gevraagd worden om op grond van haar bevindingen aanbevelingen te doen. In de onderwijsparagraaf van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2001 is een aantal algemene uitgangspunten opgenomen over de rolverdeling tussen rijk en provincie ten aanzien van het Fries in het onderwijs. Algemene uitgangspunten zijn dat het rijk het algemeen onderwijsbeleid bepaalt en met betrekking tot het Fries direct of indirect de zorg draagt voor de naleving van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. De provincie Fryslân bepaalt het beleid met betrekking tot het Fries en draagt zorg voor de uitvoering hiervan. Het rijk stelt de provincie Fryslân middelen ter beschikking om haar beleid ten aanzien van de Friese taal uit te voeren. Het beleid van de provincie inzake het Fries en het algemene onderwijsbeleid van het Rijk moeten elkaar waar mogelijk versterken. Deze uitgangspunten zijn nader uitgewerkt in de zogeheten inspannings-verplichtingen die deel uitmaken van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur. Daar is inzichtelijk gemaakt welke taken de provincie behartigt, welke taken het rijk en welke taken in gezamenlijkheid worden uitgevoerd.

Dit is in de onderscheiden artikelen van de Bestuursafspraken tot uitdrukking gebracht en zal ook dienen als leidraad voor de uitvoering van de afspraken. Daaruit blijkt dat het rijk ten aanzien van het Fries in het onderwijs een eigen verantwoordelijkheid heeft en houdt.

Gezien deze taakverdeling ligt een actieve bijdrage van het rijk in de zin van het rechtstreeks entameren van implementatie- en evaluatieprojecten niet voor de hand. Het bestuur van de provincie Fryslân zit in een betere positie om de effectiviteit van dergelijke projecten te beoordelen en toe te zien op de uitvoering hiervan.

De doeluitkering Fries is bestemd voor verbetering van het Fries in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs, inclusief de lerarenopleidingen. Vanaf het jaar 2001 is deze doeluitkering verhoogd van € 450.000 tot € 680.000 ter verbetering van het onderwijs in het Fries en is niet langer een specifieke onderwijssector voor de besteding van deze middelen voorgeschreven.

De door de leden van de fracties van CDA en D66 genoemde promotiecampagne is onderdeel van het door de provincie Fryslân aangekondigde Plan van Aanpak voor het Fries in het onderwijs. De financiële middelen hiervoor kunnen worden gehaald uit de doeluitkering Fries.

Plan van aanpak.

De leden van de fractie van D66 vragen of er al overleg is gevoerd met GS van Fryslân en wat de uitkomsten van dit overleg zijn. Verder vragen zij of er een plan van aanpak is om het gebruik van Fries als voertaal in het onderwijs te verbeteren en hoe het draagvlak voor het Fries zal worden vergroot. Ook vragen zij of Fries een belangrijke plaats behoort in te nemen in de volwasseneneducatie en hoe de positie van het Fries in de volwasseneneducatie kan worden verbeterd. Deze leden wijzen erop dat Fries bijna nooit wordt gekozen als eindexamenvak in het voortgezet onderwijs, waaraan wordt bijgedragen doordat het Fries slechts één jaar wordt onderwezen in het voortgezet onderwijs, de lage kwaliteit van dit onderwijs, het gebrek aan interesse bij docenten, ouders en leerlingen en onvoldoende lesmateriaal; zij vragen naar een visie hierover. Tenslotte vragen deze leden hoe de Friese geschiedenis en cultuur kan worden gepromoot in het voortgezet onderwijs, de BVE-sector en het hoger onderwijs.

Naar aanleiding van het verschijnen van de verschillende rapportages is overleg gevoerd met de provincie Fryslân. Door de provincie is daarbij aangekondigd dat zij een plan van aanpak gaat opstellen dat gericht is op uitvoering van de provinciale inspanningen, zoals aangegaan onder de

Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur, rekening houdend met de geconstateerde tekortkomingen en verstrekte adviezen. Het "Plan fan oanpak Frysk yn it ûnderwiis Provinsje Fryslân" is verschenen in november van het vorig jaar. Op 4 maart jl is het plan aan mij voorgelegd en het wordt momenteel door de provincie besproken met het onderwijsveld.

In het plan van aanpak wordt, naar aanleiding van de aanbevelingen, geconstateerd dat het bij draagvlakvergroting in feite om drie in elkaar grijpende aspecten van informatievoorziening en beeldvorming gaat:

- A. De zichtbaarheid van de provincie als overheid die zich inzet voor het Fries in de Friese samenleving en het Friese onderwijs.
- B. Het stimuleren van de positie van de Friese taal op een aantal concrete terreinen zoals Friestalige popmuziek, theater en films; overleg met gemeenten; speciale aandacht voor de taalhouding van de inwoners van Fryslân in de activiteiten van Omrop Fryslân en in het aanbod van taalcurricula's.
- C. Het op systematische wijze geven van informatie aan en het voeren van overleg met het onderwijsveld.

Het plan van aanpak voorziet verder onder meer in verbetering van de positie van het Fries in de volwasseneneducatie en het voortgezet onderwijs.

De volwasseneneducatie is een verantwoordelijkheid van de gemeenten; volwasseneneducatie wordt verzorgd door de ROC's. Provincie en rijk zullen overleg voeren met de gemeenten en de ROC's (art. 2.7.1 - 2.7.4 Bestuursafspraken) om het Fries een duidelijke positie te geven in het taalbeleid van de ROC's. Het beleid van de ROC's ten aanzien van hun onderwijsaanbod is marktvolgend. Men verzorgt opleidingen waar de markt om vraagt; ook wat betreft het element Friese taal. Vanuit de markt zal worden nagegaan wat er impliciet of expliciet leeft ten aanzien van de Friese taal.

Draagvlakvergroting voor het Fries in het voortgezet onderwijs heeft speciale aandacht in het plan van aanpak. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de ervaringen en de uitkomsten van het project "Fries in het VO". Dit project is drie jaar geleden op vier scholengemeenschappen in de bovenbouw havo en vwo gestart. Door dit project is de belangstelling voor het Fries in de bovenbouw duidelijk gestegen, met name in het havo.

In de kerndoelen van het basis- en voortgezet onderwijs is Friese geschiedenis en cultuur niet expliciet opgenomen. De kerndoelen bieden echter voldoende aanknopingspunten voor de scholen in de provincie Fryslân om hier wél aandacht aan te besteden. In de kerndoelen basisvorming staat bijvoorbeeld als onderdeel van de algemene doelstelling van het vak geschiedenis en staatsinrichting: "inzicht krijgen in de relatie tussen het persoonlijk leven en de historisch gegroeide maatschappelijke verschijnselen, ontwikkelingen en vraagstukken."

Bij de herziening van de kerndoelen basisvorming en de positionering van Fries als verplicht vak voor de Friese scholen in het differentiële deel ontstaat ruimte om hieraan aandacht te besteden.

Daarnaast zal ook de aanpak van de provincie Fryslân ertoe bijdragen dat in het voortgezet onderwijs, maar ook in de BVE-

sector en het hoger onderwijs, de aandacht voor de Friese geschiedenis en cultuur zal toenemen. Bijvoorbeeld door materiaalontwikkeling op onder meer het terrein van Friese geschiedenis en cultuur, of door aandacht voor Friese taal en cultuur binnen cultuureducatieve projecten van ROC's.

De didactiek van tweetalig basisonderwijs en bestrijding onderwijsachterstand.

De leden van de PvdA-fractie vragen of een krachtige stimulering van tweetalig basisonderwijs in Fryslân een belangrijk instrument kan zijn in de bestrijding van de onderwijsachterstand in het Friese basisonderwijs. De leden van de VVD-fractie vragen hoe succesvol de door het GCO-Friesland ontwikkelde didactiek voor tweetalig onderwijs is en of deze aanpak een rol kan spelen bij het wegwerken van taalachterstanden in bredere zin. De leden van de CDA-fractie vragen of verbetering van de attitude van scholen ten aanzien van het Fries en implementatie van een didactiek voor tweetalig onderwijs voldoende zijn om professionalisering in de toekomst te garanderen. De leden van de fractie van D66 vragen hoe het percentage leraren van wie het didactisch handelen kwalitatief voldoende is zal worden vergroot.

Het doel van de didactiek voor twee-/meertalig onderwijs is dat leerlingen zich in meerdere 'taalsferen' kunnen verstaan. Effectief tweetalig onderwijs vraagt van scholen een expliciet geformuleerd taalbeleid. Het expliciet formuleren van een taalbeleid kan er ook toe leiden dat taalachterstanden in meer brede zin worden aangepakt.

Bij de evaluatie van het Fries in het basisonderwijs is de vraag betrokken of het gebruik van Fries als voertaal effect heeft op de leerprestaties van leerlingen. Deze vraag is onderzocht door het ITS-Nijmegen. De resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd in het rapport "Prestaties van leerlingen en het gebruik van Fries als voertaal op basisscholen in Friesland". Een van de bevindingen uit dit rapport is dat friestalige leerlingen bij wie de leerkrachten zich (soms) in het Fries uitdrukken in alle onderscheiden categorieën wat hogere scores op taal- en rekentoetsen behalen dan Friestalige leerlingen tegen wie de leerkrachten dat niet doen. De verschillen zijn echter klein en vaak niet significant. Bovendien lijkt het Friese voertaalgebruik bij van huis uit Nederlandstalige kinderen het omgekeerde te bewerkstelligen.

Mogelijk wordt het effect van tweetaligheid onderschat, omdat er weinig basisscholen zijn die een duidelijk taalbeleid wat betreft het Fries hebben. In genoemd rapport wordt het gebruik van Fries door de leerkrachten globaal geclassificeerd als "incidenteel, individueel en informeel".

Het verbeteren van de attitude van scholen ten aanzien van het Fries en de implementatie van een didactiek voor tweetalig onderwijs staan niet op zichzelf en zijn niet de enige maatregelen voor verdere professionalisering van leraren. Naast deze professionaliseringsmaatregelen voor de provincie Fryslân is er ook het rijksbeleid voor verdere professionalisering van leraren. De maatregelen op rijksniveau en op provinciaal niveau zullen elkaar versterken.

Samenhang in het basisonderwijs.

De leden van de CDA-fractie en de D66-fractie willen meer duidelijkheid over wat precies beoogd wordt met 'meer samenhang tussen onderwijs in het Fries en onderwijs in het Nederlands' en hoe over het advies van de inspectie wat betreft dit onderdeel wordt gedacht. Verder vragen de leden van de fractie van D66 wanneer het advies van commissie Kerndoelen wordt verwacht.

De inspectie constateert dat het vak Fries in het basisonderwijs een geïsoleerde positie heeft en dat leerkrachten onvoldoende gebruik maken van een didactiek voor tweetalig onderwijs. Zij adviseert om een beleid te ontwikkelen dat gericht is op professionalisering van leraren op het gebied van tweetalig onderwijs. De didactiek voor tweetalig onderwijs gaat uit van onder meer het principe 'transfer'. Hiermee wordt bedoeld dat door gebruik te maken van de overeenkomsten tussen talen (i.c. Fries en Nederlands) bij het leren, overdracht plaats vindt van de ene taal op de andere. Heeft een leerling bijvoorbeeld geleerd om uit een Friese tekst kernwoorden te halen, dan kan hij die vaardigheid ook toepassen op een Nederlandse tekst.

De provincie Fryslân heeft een plan van aanpak voor verbetering van het Fries in het onderwijs ontwikkeld. Onderdeel hiervan is de implementatie van een didactiek voor tweetalig onderwijs. Een dergelijke didactiek is ontwikkeld door het GCO-Fryslân (de schoolbegeleidingsdienst), die de scholen op hun verzoek ondersteunt bij de implementatie ervan. Eerder is al aangegeven dat ook de WPO voorschrijft om waar mogelijk de leergebieden in het primair onderwijs in samenhang te verzorgen. Implementatie van een didactiek voor tweetalig onderwijs draagt bij aan de realisering van deze wettelijke opdracht.

Het advies van de commissie Kerndoelen is bij brief van 24 januari 2002, kenmerk PO/KB/02 1342 aan uw Kamer aangeboden. De commissie adviseert om het Fries niet bij het kerndeel onder te brengen, omdat het niet een verplichting is die voor alle scholen in Nederland geldt. Zij ziet echter geen reden om aan de wettelijke verplichting zoals die nu geldt voor de scholen in Fryslân te tornen. De vraag naar afstemming en

integratie acht de commissie een aangelegenheid van didactiek en onderwijsmethoden, eerder dan van herziening van de doelen. De formulering van de doelen kan wel behulpzaam zijn bij het tot stand brengen van afstemming en integratie. De commissie stelt voor dat, analoog aan de herziening van de kerndoelen van de andere leergebieden, een vergelijkbare herziening van de doelen voor de Friese taal wordt doorgevoerd. Zij stelt voor om de herziening van de doelen voor Friese taal te laten plaats vinden in het kader van het plan van aanpak van de provincie Fryslân. Dit advies zal worden besproken en uitgewerkt met de provincie Fryslân.

De lerarenopleidingen en het Fries.

De leden van de PvdA-fractie en de VVD-fractie vragen of de lerarenopleidingen voor basis- en voortgezet onderwijs met betrekking tot het Fries moeten worden verbeterd. De leden van de CDA-fractie vragen welke activiteiten zijn ontplooid sinds de ondertekening van de Bestuursafpraak wat betreft artikel 2.8.1 waarin staat dat de rijksoverheid erop toeziet dat de opleidingen tot leraar basisonderwijs opleiden tot startbekwaamheden waaronder die voor het Fries. De leden van de fractie van D66 vragen of meer middelen ter beschikking kunnen worden gesteld voor Fries in het hoger en universitair onderwijs.

De lerarenopleidingen basisonderwijs (PABO) in Fryslân, te weten de Christelijke Hogeschool Noord Nederland (CHN) en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) zijn verplicht hun studenten de mogelijkheid te bieden om zich te bekwamen in het Fries. Volgens gegevens van de provincie Fryslân, zoals opgenomen in het plan van aanpak, hebben tussen 73 en 87 % van de afgestudeerden aan de lerarenopleiding basisonderwijs van de CHN en tussen de 17 en 32 % van de afgestudeerden van de NHL het vak Fries met succes afgerond.

Ook is er een tweedegraads lerarenopleiding Fries aan de NHL. Deze heeft al jaren een zeer gering aantal studenten, maar recentelijk valt gelukkig een lichte stijging in de instroom waar te nemen.

Uit de visitatie 1996 is niet gebleken dat de kwaliteit van de lerarenopleidingen met betrekking tot het Fries onvoldoende is. De opleidingen zullen hun voordeel doen met de constatering en aanbevelingen uit de verschillende rapportages. Wat betreft de kwaliteit van de opleidingen wordt vertrouwd op de werking van het systeem van kwaliteitszorg voor het hoger onderwijs. In dat kader zullen zo nodig passende maatregelen worden genomen. Het eerstvolgende visitatierapport verschijnt naar verwachting in 2003.

In 2000 is met de lerarenopleidingen basisonderwijs een convenant gesloten waarin zij op zich hebben genomen om op te leiden tot overeengekomen bekwaamheden, waaronder het Fries. De inspectie monitort de wijze waarop de instellingen met lerarenopleidingen basisonderwijs het opleiden tot de bekwaamheden implementeren en heeft daar in januari jl. een rapportage over uitgebracht, die bij brief van 23 januari 2002 (kenmerk AB/2002/3453) aan Uw Kamer is gezonden.

Hogescholen en universiteiten worden voor het Fries op dezelfde wijze bekostigd als voor andere vakken, namelijk naar rato van het aantal studenten. Het door de commissie van deskundigen geconstateerde gebrek aan middelen hangt samen met het gebrek aan belangstelling onder studenten. De middelen die aan de provincie ter beschikking worden gesteld, zullen mede gebruikt worden om de belangstelling onder studenten te verbeteren. Vergroting van het budget van lerarenopleidingen en universiteiten (i.c. rijksuniversiteit Groningen en de universiteit van Amsterdam) leidt er op zichzelf niet toe dat meer studenten zullen kiezen voor het Fries.

Voorschoolse educatie.

Treedt er tijdens de voorschoolse periode een taalachterstand op ten aanzien van het Nederlands, omdat de kennis en kunde van de leidsters tekort schiet, en heeft de rijksoverheid hierin nog een rol vragen de leden van de VVD-fractie. De leden van de fractie van D66 vragen of de Friese taal in de voorschoolse periode een betere positie kan worden verschaft.

De Commissie van deskundigen constateert dat er geen maatregelen zijn genomen om het gebruik van Fries op voorschools niveau te verzekeren. Zij heeft informatie ontvangen dat slechts 7 van de 225 kinderopvanggroepen in het Fries werken, dat er onvoldoende Fries lesmateriaal is en een adequate opleiding Fries voor kinderleidsters ontbreekt. In het Plan van aanpak voor het Fries in het onderwijs van de provincie Fryslân wordt gesteld dat er in de voorschoolse periode in het algemeen wel aandacht voor de taalontwikkeling van kinderen is. De meeste instellingen sluiten op informele wijze aan bij de thuistaal van de kinderen. Uitzondering hierop zijn de peuterspeelzalen van de stifting Pjutteboartesplak die in dit opzicht een meer structurele ~~verbetering~~ ~~opleiding~~ ~~van~~ ~~kleuterleidsters~~ en van het beschikbare lesmateriaal zullen zeker bijdragen aan het voorkomen van taalachterstanden zowel wat betreft het Nederlands als het Fries. Ook het rijk heeft hierin een rol. Zo zal het rijk in contact

treden met de sociale partners om te bezien of het mogelijk is dat leidsters in peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in Fryslân een bewijs van bekwaamheid in didactische en pedagogische vaardigheden met betrekking tot twee- en meertaligheid in de kinderopvang kunnen verwerven. Verder subsidieert het ministerie van VWS éénmalig met een bedrag van ruim € 100.000,- de ontwikkeling van ondersteunend pedagogisch materiaal in de Friese taal ten behoeve van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven ondersteund. (Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2001, art. 2.1.2 en 2.1.3).

Voorschoolse educatie is een verantwoordelijkheid van gemeenten. Men mag er van uitgaan dat de Friese gemeenten bereid zijn om de positie van het Fries hierin te waarborgen en te verbeteren. In de bestuursafpraak is vastgelegd dat het rijk en de provincie de gemeenten zullen stimuleren om de aandacht voor het Fries op te nemen in hun lokale verordeningen peuterspeelzalen. (Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2001, art. 2.1.4). Verder is in de bestuursafpraak opgenomen dat het rijk de aandacht voor het Fries in de kinderopvang, in relatie tot de bepaling van het bovengenoemde Europees Handvest, opneemt als onderdeel van het voorbereidingstraject van de te treffen wettelijke regeling ter zake. Over de mogelijke invulling daarvan onderhoudt het Rijk contact met de provincie Fryslân (Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2001, art. 2.1.1).

Nedersaksisch

De leden van de fractie van D66 vragen of stimulerend kan worden opgetreden ten aanzien van het Nedersaksisch, dat in een deel van Fryslân, de gemeenten Oost- en Weststellingwerf, wordt gesproken.

Het algemene onderwijsbeleid maakt het mogelijk dat scholen in een regio waar een streektaal in levend gebruik is, deze taal als voertaal voor hun onderwijs gebruiken. In de Stellingwerven wordt van deze mogelijkheid actief gebruik gemaakt. Om dat te realiseren hebben alle basisscholen in Weststellingwerf en alle openbare basisscholen in Ooststellingwerf ontheffing voor het wettelijk verplichte vak Fries en geven daarvoor in de plaats heemkunde. Binnen heemkunde wordt aandacht besteed aan geschiedenis, streektaal, land en volk, samenleven, natuur en kunst. Het is onderdeel van het schoolplan in het primair onderwijs. Het onderwijs in het Nedersaksisch wordt per school verschillend ingevuld, op gedifferentieerde wijze, op het niveau van verstaan, spreken en lezen. Zeven christelijke basisscholen, waarvan twee in Oosterwolde, hebben geen ontheffing en geven Fries in plaats van heemkunde. In het voortgezet onderwijs te Oosterwolde (Stellingwerf-college) wordt onderricht in de streektaal

facultatief aangeboden.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(drs. K.Y.I.J. Adelmund)